

ADVIES 2102

Vlaams Mensenrechteninstituut

Datum: 2 februari 2022

Voorzitter: Franka Foré

Aanwezigen: Ajar Bentaha, Anita Nyame, Fien Morren, Franka Foré, Loredana Cremery, Marnik de Bont, Maryline Thiry, Paulien Herck, Nick Beerens, Priscilla Keuppens, Samuel-Joe Mununga,

De Vlaamse Jeugd Raad, in vergadering op 2 februari 2022, onder voorzitterschap van Franka Foré, en met bovenvermelde aanwezigen, adviseert unaniem het volgende:

1. Keer de tendens van de negatieve sfeerschepping die de laatste jaren rond kinder- en mensenrechten hangt. 3
2. Volg de aanbevelingen over de rechten van kinderen en jongeren van nationale en internationale mensenrechtenmechanismen. Zorg dat jongeren en hun organisaties de mechanismen kennen en weten hoe ze problemen met jongerenrechten kunnen aankaarten. 4
3. Net zoals kinderrechten vervat zijn in een apart internationaal verdrag, zo verdienen ze ook aparte aandacht. 4
4. Kinderrechten vertrekken als enige van het unieke perspectief van kinderen en jongeren. Leg dat perspectief niet zomaar in de weegschaal ten opzichte van de algemene mensenrechten. 5
5. Het belang van de aparte aandacht voor kinderrechten vereist het bestaan van een apart en autonoom kinderrechteninstituut zoals het Kinderrechtencommissariaat. Zorg bij de oprichting en uitbouw van het Vlaams Mensenrechteninstituut voor een blijvende goede afstemming met de Kinderrechtencommissaris. 6
6. Garandeer een laagdrempelige toegang tot het Vlaams Mensenrechteninstituut. Dit vraagt een bredere aanpak dan enkel streven naar een eenheidsloket. 7
7. Mensenrechten zijn meer dan bemiddeling. Het is essentieel dat er ook een toegang tot de rechter blijft bestaan. En dat kinderen en jongeren die naar de rechter willen stappen om hun rechten af te dwingen hierin actief ondersteund kunnen worden. 8
8. We betreuren de versnippering van de rechtsmogelijkheden. Waar Unia een interfederaal mensenrechteninstituut was, gaan we in Vlaanderen nu onze eigen weg, maar niet voor alle domeinen. Voor kinderen en jongeren in Brussel wordt de toegang tot recht zo een pak minder transparant. 8
9. Het is onaanvaardbaar dat de financiering van het Vlaams Mensenrechteninstituut voor een significant deel gebeurt aan de hand van bespaarde middelen uit het Groeipakket. 9

Situering

Op vrijdag 17 december keurde de Vlaamse Regering het voorontwerp van decreet tot oprichting van een Vlaams Mensenrechteninstituut goed. Hierop werd een brede consultatieronde opgestart bij verschillende adviesraden en kreeg ook de Vlaamse Jeugdraad een formele adviesvraag.

In dit voorontwerp van decreet tekent de Vlaamse Regering de krijtlijnen uit voor het Vlaams Mensenrechteninstituut. Dat moet enerzijds het landschap versterken en anderzijds het landschap vereenvoudigen. Daarbij streeft men uitdrukkelijk naar één aanspreek- en referentiepunt voor de Vlaamse burger. De ambitie is om in de eerste plaats verschillende Vlaamse sectorale mensenrechteninstellingen, zoals het Kinderrechtencommissariaat, complementair te laten werken, maar een eventuele verdere integratie wordt niet uitgesloten.

De oprichting van een Vlaams Mensenrechteninstituut komt niet uit de lucht vallen. Al in het regeerakkoord maakte de huidige Vlaamse Regering duidelijk dat Vlaanderen zijn engagement binnen het interfederale mensenrechteninstituut Unia zou stopzetten en een eigen koers wilde varen met een eigen mensenrechteninstituut. De Vlaamse Jeugdraad werd nog niet eerder betrokken bij dit proces, maar in de afgelopen maanden bereikten ons wel op regelmatige basis verontrustende signalen over de mogelijke impact van deze beleidskeuzes, zowel over de algemene situatie van mensenrechten in Vlaanderen als de specifieke gevolgen van een mogelijke integratie van het Kinderrechtencommissariaat. Op basis van deze signalen werd het breed verspreide opiniestuk van verschillende gelijkekansen- en mensenrechtenorganisaties ook door de Vlaamse Jeugdraad ondertekend.¹

Voor de opmaak van dit advies consulteerde de Vlaamse Jeugdraad een brede waaier aan jeugdwerk- en middenveldorganisaties, en werkten we het advies uit samen met een sterk betrokken groep vrijwilligers. In dit advies kiezen we ervoor om vooral te focussen op het belang van de kinderrechten binnen de bredere beschouwingen over mensenrechten. Op dit punt neemt de Vlaamse Jeugdraad een unieke positie in binnen de bredere waaier van adviesraden die om advies gevraagd werden. Dat vertaalt zich ook in de structuur van ons advies. In het eerste deel geven we enkele algemene beschouwingen over het belang van mensenrechten en kinderrechten mee en in het tweede deel gaan we specifiek in op dit voorontwerp van decreet bekeken met een kinderrechtenbril.

De Vlaamse Jeugdraad maakt zich in dit advies ernstig zorgen over de brede evolutie van de status van kinder- en mensenrechten in Vlaanderen. Zo zien we een terugkerende tendens om het belang hiervan steeds minder naar waarde te schatten. De mogelijkheden om mensenrechten daadwerkelijk af te dwingen of de overheid op haar verantwoordelijkheden te wijzen worden daarbij steeds verder ingeperkt. Bovendien stellen we vast dat er een steeds engere invulling wordt gegeven aan kinder- en mensenrechten. De huidige plannen voor een Vlaams Mensenrechteninstituut roepen dan ook serieuze vragen op over de effectiviteit en de mogelijke teloorgang van een specifieke kinderrechtenaanpak, zoals die nu verzekerd wordt door het Kinderrechtencommissariaat. De Vlaamse Jeugdraad verwacht dat er gehoor wordt gegeven aan de grote bezorgdheden die door het brede middenveld werden geuit en verwacht een duidelijke standpuntinname van zowel de Vlaamse Regering als het Vlaams Parlement over de verdere toekomst van het Kinderrechtencommissariaat in Vlaanderen.

¹ "Een waakhond zonder tanden kan niet bijten", De Standaard, 16 december 2021 (https://www.standaard.be/cnt/dmf20211215_98150376).

Advies

Algemene beschouwingen

Keer de tendens van de negatieve sfeerschepping die de laatste jaren rond kinder- en mensenrechten hangt.

De oprichting van een nieuw Vlaams Mensenrechteninstituut kunnen we niet los zien van de negatieve sfeerschepping die we steeds groter zien worden als het over mensenrechten gaat. Het belang van zowel kinder- als mensenrechten wordt steeds meer in vraag gesteld en dat baart ons zorgen. De terugtrekking uit Unia is daar maar één voorbeeld van. Ook in andere domeinen zien we dat terugkomen, zowel op het Vlaamse als federale niveau, of het nu bijvoorbeeld om asiel en migratie, wonen of armoede gaat. Steeds vaker zien we een rechten-en-plichtendiscours naar boven drijven. Een discours dat niet meer vertrekt vanuit het fundamentele en onvoorwaardelijke respect voor kinder- en mensenrechten, maar daartegenover een 'voor wat hoort wat'-verhaal stelt, met een vaak scherpe tegenstelling tussen de bevoorrechte meerderheid en benadeelde minderheid. Dat betreuren we ten zeerste. Voor ons zijn kinder- en mensenrechten essentieel in onze samenleving. Niet voor niets maken ze een essentieel onderdeel uit van de missie van de Vlaamse Jeugd Raad:

“Elk kind heeft rechten. Deze zijn verankerd in het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK). We zorgen ervoor dat het IVRK gerespecteerd wordt in onze gehele werking. Bovendien gaan we actief aan de slag met die kinderrechten, in de participatieve trajecten die we opzetten, als basis voor de thema's die we kiezen en in de standpunten die we innemen. We willen de kracht van dit verdrag vergroten door het uit te dragen in onze werking en zo ook anderen te activeren om mee te werken aan een verdere versterking van de kinderrechten.”

Uit de missie van de Vlaamse Jeugd Raad

En nog een illustratie van het feit dat dit respect voor kinder- en mensenrechten al lang een essentieel deel uitmaakt van onze werking, is de onderstaande passage uit het advies Jongerenrechten (Advies 1504) uit 2015. Zeven jaar later blijkt die passage, ondanks de recente oprichting van het nieuwe Belgische Mensenrechteninstituut FIRM (na jarenlang ontbreken), ook nu nog zeer relevant:

“Vlaanderen kent heel wat maatschappelijke problemen die maken dat de rechten van jongeren niet nageleefd worden en dat ze kwetsbaar zijn in hun weg naar volwassenheid: het probleem van minderjarige vreemdelingen, het watervalstelsel in het onderwijs, de jeugdwerkloosheid, de discriminatie op de arbeidsmarkt van jongeren met een andere etnisch-culturele achtergrond, het tekort aan huisvesting voor jongeren in armoede, het gebrek aan psychologische ondersteuning en jongeren die hun rechten niet kennen. Wanneer jongeren niet goed kunnen deelnemen aan de maatschappij bemoedigt dat hun overgang naar volwassenheid. De Raad van Europa wees België in 2012 en al vaker terecht omwille van de opvangomstandigheden van niet-begeleide minderjarige asielzoekers.

Door een gebrek aan opvangcentra leven niet-begeleide minderjarige vreemdelingen op straat en dat kan resulteren in mensenrechtelijke wantoestanden als mensenhandel, bedelarij of seksuele uitbuiting. Dit terwijl de overheid deze kwetsbare jongeren speciale bescherming hoort te bieden volgens nationale en EU-wetgeving, het VN-Kinderrechtenverdrag en de mensenrechtenverdragen.”

Laten we teruggrijpen naar de essentie: de onveranderlijke en onvoorwaardelijke waarde van kinder- en mensenrechten. Ze zijn er ter bescherming van ieder van ons, zoals het hoort. Respect voor kinder- en mensenrechten hoort

een van de fundamentele van onze samenleving te zijn. En ja, dat mag soms aan de hand van scherpe kritiek zijn. Kinder- en mensenrechten bestaan niet om de lieve vrede te bewaren, maar om de overheid te wijzen op haar fundamentele verantwoordelijkheid ten aanzien van elke mens.

Volg de aanbevelingen over de rechten van kinderen en jongeren van nationale en internationale mensenrechtenmechanismen. Zorg dat jongeren en hun organisaties de mechanismen kennen en weten hoe ze problemen met jongerenrechten kunnen aankaarten.

De overheid moet te allen tijde garanderen dat kind- en mensenrechten nageleefd worden. Beleid kan zelf gebrekkig zijn: beleidsmakers kunnen geen of onvoldoende maatregelen nemen, de maatregelen kunnen niet de gewenste effecten hebben of er kunnen maatschappelijke problemen ontstaan die nog niet in het beleid zijn opgenomen. In die gevallen is het belangrijk dat er in ons land mensenrechtenmechanismen zijn die beleidsmakers aansporen om actie te ondernemen. Ze kunnen dat doen door bijv. klachtenbehandeling, juridische uitspraken, onderzoek en adviezen. Voorbeelden zijn instanties als het Grondwettelijk Hof, Unia, de ombudsdiensten en het Vlaamse Kinderrechtencommissariaat.

De Vlaamse Jeugd Raad roept de Vlaamse en federale overheden op om gehoor te geven aan de aanbevelingen van de nationale én internationale mensenrechtenmechanismen:

- op EU-niveau: het Hof van Justitie (als het gaat over EU-beleid) en de ombudsman van de Europese Unie (bij schendingen door EU-instellingen);
- binnen de Raad van Europa: het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, het Europees Comité voor Sociale Rechten, de Commissaris voor de Rechten van de Mens, het Europees Comité ter Voorkoming van Foltering en de Europese Commissie tegen Racisme en Onverdraagzaamheid;
- op VN-niveau: het VN-Kinderrechtencomité, andere speciaal ingestelde mechanismen bij mensenrechtenverdragen (bijv. de verdragen over vrouwenrechten, racisme en discriminatie, en mensen met een beperking), speciale VN-rapporteurs en gezanten en het Universeel Periodiek Onderzoek (UPR) van de Mensenrechtenraad.

De internationale mensenrechtenmechanismen zien erop toe dat de Vlaamse en federale overheden voortgang maken met de implementatie van de internationale mensenrechten. Ze doen ook aanbevelingen in individuele zaken of over algemene situaties wanneer ons land geen oplossing vindt. Het doel is dat de overheden hun beleid aanpassen om toekomstige mensenrechtenschendingen te voorkomen. Voor kinder- en jongerenorganisaties kan het belangrijk zijn om kinder- en jongerenrechtenproblemen bij deze mechanismen aan te kaarten wanneer er in ons land geen oplossing komt. De Vlaamse Jeugd Raad vraagt de overheden daarom om kinder- en jeugdorganisaties beter op de hoogte te stellen van deze mechanismen en hun werkingen.

Net zoals kinderrechten vervat zijn in een apart internationaal verdrag, zo verdienen ze ook aparte aandacht.

Niet alleen mensenrechten staan onder druk, ook kinderrechten delen dat lot. Een sterk jeugd- en kinderrechtenbeleid vertrekt vanuit een rechtenbenadering waarin de rechten van ieder kind en elke jongere in onze samenleving centraal staat. We geloven dat dat een van de vertrekpunten moet zijn voor een sterk jeugd- en kinderrechtenbeleid. Niet alleen op het Vlaamse niveau, maar ook op het lokale, federale, Europese en VN-niveau. Die benadering verdient, zoals op dit moment ook het geval is, een aparte minister van Jeugd die ook coördinerend minister is op het vlak van

kinderrechten. Laat de coronacrisis het beste voorbeeld zijn van hoe een aparte blik op het beleid en een aparte aanpak van dat beleid voor kinderen, jongeren en hun organisaties meer dan broodnodig is.

Waar dat tot recent een evidentie leek en iedereen ervan overtuigd was dat kinderen en jongeren bijzondere aandacht verdienen, zien we steeds vaker een tendens opdoemen waarbij kinder- en jeugdbeleid dreigt te vervagen in een brede algemene aanpak. Denken we maar aan de hervormingen van het departement Cultuur, Jeugd en Media waarin het jeugdbeleid dreigde op te gaan in het geüniformeerde geheel. Gelukkig werd recent een eerste stap gezet om daarop terug te komen aan de hand van de oprichting van een specifiek team Jeugd, maar we zijn er (voorlopig) nog niet.

De specifieke positie van kinderen en jongeren werd niet voor niets opgenomen in een apart Kinderrechtenverdrag. Net door hun kind-zijn bevinden kinderen zich al in een maatschappelijk kwetsbare situatie die bijzondere aandacht verdient en die niet zomaar opgevangen kan worden in een breed mensenrechtenbeleid. Een sterk mensenrechtenbeleid laat en garandeert ruimte voor een even belangrijk kinderrechtenbeleid.

Kinderrechten vertrekken als enige van het unieke perspectief van kinderen en jongeren. Leg dat perspectief niet zomaar in de weegschaal ten opzichte van de algemene mensenrechten.

Kinderrechten zijn niet zomaar aan mensenrechten gelijk te stellen: het is niet omdat je door de band genomen de algemene mensenrechten zo goed mogelijk hebt nageleefd, dat je daarom ook de kinderrechten in ere hebt gehouden. Dat heeft alles te maken met de kwetsbare positie van kinderen en jongeren: die maakt het net essentieel dat er ook zuiver naar hun positie en hun belangen gekeken wordt. Als er iets is wat we geleerd hebben uit de coronacrisis, dan is het dat die bijzondere aandacht essentieel is. Al te vaak werden kinderrechten over het hoofd gezien, zeker in de eerste fase van de crisis. Meer dan terecht werd er vanuit verschillende hoeken meermaals op gewezen, zoals bijvoorbeeld door het Kinderrechtencommissariaat en de Kinderrechtencoalitie. Nog altijd blijven veel kinderen en jongeren achter met het gevoel dat er in deze crisis onvoldoende aandacht was voor hun belangen.

Een ander concreet voorbeeld van het belang van de specifieke aandacht voor de rechten van het kind en de specifieke aanpak van die rechten vinden we bij de positie en belangen van kinderen in een echtscheidingsprocedure. In België krijgen steeds meer kinderen te maken met ouders die gaan scheiden. Volgens artikel 9 van het VN-Kinderrechtenverdrag hebben die kinderen recht op omgang met beide ouders. De procedures hierrond moeten de mening van de kinderen horen, want veel kinderen geven aan dat ze betrokken willen zijn bij deze beslissingen. Tegelijk willen niet alle kinderen in een echtscheidingsprocedure gehoord worden en ook dat moeten we respecteren. Het recht om gehoord te worden is namelijk geen verplichting, maar een keuze.

Wanneer een minderjarige in een echtscheidingsprocedure dan wél gehoord wordt, moet dat op een kindvriendelijke manier gebeuren. Kinderen die een scheiding meemaken, zijn namelijk al kwetsbaar genoeg, en moeten zo min mogelijk nadelige gevolgen van de situatie ondervinden. Daarom is het o.m. verplicht dat:

- rechters kinderen horen op een manier die de kinderen zelf willen en in een kindvriendelijke omgeving;
- rechters en advocaten een opleiding krijgen in het kindvriendelijk horen van kinderen;
- een snelle afhandeling van een echtscheidingsprocedure nagestreefd wordt, in het belang van de kinderen;
- kinderen informatie krijgen in een taal die ze begrijpen: over hun rechten, de echtscheidingsprocedure en waarom de rechter bepaalde beslissingen over hen neemt nadat ze hun mening gegeven hebben;
- kinderen een aanspreekpunt krijgen, iemand die hen tijdens de gehele echtscheidingsprocedure vertegenwoordigt en informatie geeft;
- ...

Deze onvolledige opsomming toont aan hoe belangrijk het is om de kinderrechtenbril expliciet op te zetten – en niet zomaar uit te gaan van een adequate bescherming van kinderen en jongeren op basis van het kader van de algemene mensenrechten.

Het Vlaams Mensenrechteninstituut en de mogelijke specifieke impact op kinderrechten

Het belang van de aparte aandacht voor kinderrechten vereist het bestaan van een apart en autonoom kinderrechteninstituut zoals het Kinderrechtencommissariaat. Zorg bij de oprichting en uitbouw van het Vlaams Mensenrechteninstituut voor een blijvende goede afstemming met de kinderrechtencommissaris.

Omwille van de fundamentele principes die we hierboven in dit advies formuleerden zou een inkanteling van het Kinderrechtencommissariaat in het Vlaams Mensenrechteninstituut afbreuk doen aan het vooropstellen van het belang van het kind. De inkanteling zou de bevoegdheden van het Kinderrechtencommissariaat fundamenteel inperken en de bestaande expertise uithollen. De kinderrechtencommissaris specialiseert momenteel in rechtsbescherming, het zichtbaar maken van het kindperspectief en het communiceren met en tot kinderen en jongeren. Het is belangrijk om klachten en adviesvragen te benaderen vanuit dat kindperspectief, en niet vanuit een té algemeen mensenrechtenperspectief.

Gelukkig zien we een positieve evolutie in de teksten dat die inkanteling geen vaststaand feit hoeft te zijn en nu voorlopig verder 'onderzocht' wordt. Maar dat kan onze grote bezorgdheid niet volledig wegnemen. De Vlaamse Jeugdraad is principieel geen voorstander van de inkanteling van een instituut als het Kinderrechtencommissariaat in een breed mensenrechteninstituut. En dat principe staat voor ons boven mogelijke efficiëntiewinsten.

Wij zijn niet de enigen die dat denken. Samen met bijvoorbeeld het VN-Kinderrechtencomité en verschillende kinderrechtenexperts geloven we dat een onafhankelijk kinderrechteninstituut, met voldoende middelen en een sterk (onderzoeks)mandaat, de beste manier is om over de rechten van kinderen en hun belang te waken. Graag zetten we enkele basisargumenten daarvoor nog eens op een rij:

VN-Kinderrechtencomité pleit voor onafhankelijk Kinderrechteninstituut

In General Comment n°2 – de leidraad voor regeringen voor de uitvoering van artikel 4 van het Kinderrechtenverdrag – pleit het VN-Kinderrechtencomité (CRC) voor een onafhankelijke instelling die toezicht moet houden op de uitvoering van het kinderrechtenverdrag en die moet garanderen dat regeringen in al hun beslissingen de rechten van kinderen beschermen en de belangen van kinderen vooropstellen.²

Een onafhankelijk kinderrechteninstituut hoort het belang van het kind, het recht op participatie en non-discriminatie in zijn werking centraal te stellen. Kinderen, jongeren en hun belangenbehartigers moeten er terecht kunnen met klachten die het kinderrechteninstituut moet kunnen onderzoeken.

² UN Committee on the Rights of the Child (CRC), General comment No. 2 (2002): *The Role of Independent National Human Rights Institutions in the Promotion and Protection of the Rights of the Child*, 15 november 2002, CRC/GC/2002/2: <https://www.refworld.org/docid/4538834e4.html>.

Oprichtingsdecreet schuift onafhankelijk Kinderrechtencommissariaat met noodzakelijke opdrachten en bevoegdheden naar voren

Bij de oprichting van het Kinderrechtencommissariaat in 1997 werden er duidelijke keuzes gemaakt in het bijbehorende decreet. Het decreet van 15 juli 1997 schoof bij de oprichting van het Kinderrechtencommissariaat noodzakelijke opdrachten naar voren³:

- Het moet zorgen dat de stem van kinderen gehoord wordt. Daarvoor is persoonlijke en kindgerichte taal belangrijk. Dat vraagt een aparte kinderombudsdienst.
- De klemtoon moet absoluut liggen op kinderen en jongeren, om hun fundamentele mensenrechten te beschermen.
- De onafhankelijkheid van de instelling is bijzonder belangrijk. Daarom kan ze het best ondergebracht worden bij de wetgevende macht.
- Het parlement legt bij voorkeur het budget vast, niet de regering.
- De instelling moet de mogelijkheid krijgen om klachten te onderzoeken, informatie te ontvangen en door te geven, en rapporten te maken. Daartoe beschikt de kinderrechtencommissaris over bijzondere onderzoeksbevoegdheden.

Een mogelijke integratie zet de exclusieve aandacht voor kinderrechten en bevoegdheden van het Kinderrechtencommissariaat onder druk

Een apart onafhankelijk kinderrechteninstituut is de beste optie om de aandacht voor de rechten van kinderen en hun belang te verzekeren. Een integratie van het Kinderrechtencommissariaat in het Vlaams Mensenrechteninstituut zou afbreuk doen aan de bevoegdheden van het Kinderrechtencommissariaat en het exclusieve mandaat van de kinderrechtencommissaris.

Dat sluit niet uit dat er een sterke samenwerking tussen het Kinderrechtencommissariaat en het Vlaams Mensenrechteninstituut kan ontstaan om ook binnen het nieuwe Mensenrechteninstituut maximaal aandacht te hebben voor de unieke positie van kinderen en jongeren in onze samenleving. Maar daarbinnen hoort de onafhankelijke positie van het Kinderrechtencommissariaat gegarandeerd te blijven. Bij een mogelijke inkanteling dreigt die unieke expertise verloren te gaan.

Garandeer een laagdrempelige toegang tot het Vlaams Mensenrechteninstituut. Dat vraagt een bredere aanpak dan alleen streven naar een eenheidsloket.

Als het nieuwe Mensenrechteninstituut ook voor jongeren echt een verschil wil maken, dan is een laagdrempelige toegang cruciaal. Daarbij verwachten we een open houding met voldoende ondersteuning voor de betrokken burger. Zo wordt er in artikel 12 van dit decreet uitdrukkelijk verwezen naar de mogelijkheid voor iedereen om, indien nodig anoniem, melding te maken en om op termijn te streven naar een eenheidsloket. Dat is een goede zaak om de versnippering tegen te gaan tussen verschillende instanties waar je terecht kunt, maar ook hier vragen we bijzondere aandacht voor de unieke positie van kinderen en jongeren. Om ook voor hen echt een verschil te maken moet er gewerkt worden aan een gerichte aanpak voor hen zodat de toegang zo laagdrempelig mogelijk is. Streven naar een eenheidsloket met bijvoorbeeld maar één algemeen aanmeldingsformulier of telefoonnummer houdt daarvoor heel wat

³ Decreet van 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris en houdende oprichting van een Commissie van toezicht met betrekking tot voorzieningen voor vrijheidsbenemende opvang van kinderen en jongeren, BS 7 oktober 1997, zoals gewijzigd bij decreten van 31 januari 2003, 17 juli 2005, 9 november 2012, 3 februari 2017, 1 december 2017, 21 december 2018 en 10 juli 2020 (<https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1014062>).

risico's in. We rekenen erop dat het daarbij niet alleen om een doorverwijsfunctie gaat, maar ook om een ondersteunende functie waarbij er samen met de betrokken kinderen of jongeren gekeken wordt hoe de beste ondersteuning kan worden geboden.

Mensenrechten zijn meer dan bemiddeling. Het is essentieel dat er ook een toegang tot de rechter blijft bestaan. En dat kinderen en jongeren die naar de rechter willen stappen om hun rechten af te dwingen daarbij actief ondersteund kunnen worden.

Een belangrijke zorg die we delen met vele gelijkemans- en mensenrechtenorganisaties is de vaststelling dat het initiatief van het Vlaams Mensenrechteninstituut een verrijkende stap zet in de tendens naar 'dejuridisering' van mensenrechten: informeren, adviseren, bemiddeling, ... dragen in dit proces de voorkeur weg ten nadele van het bewandelen van de juridische wegen. Die problematische vaststelling werd eerder al aangekaart in de oproep van het middenveld om deze nieuwe instelling niet te laten afzakken tot een waakhond zonder tanden.⁴ Dat is en blijft een essentieel onderdeel van een sterke mensenrechtenbenadering. De Vlaamse overheid moet via de verschillende wegen, zowel bemiddeling, als advies, als ook de juridische weg op zijn verantwoordelijkheden gewezen worden. Het is net in de combinatie van die verschillende middelen dat het sterkste resultaat kan worden geboekt.

Voor de Vlaamse Jeugd Raad is deze belangrijke functie van een mensenrechteninstituut op dit moment te beperkt uitgewerkt. Hoezeer men ook zal inzetten op bemiddeling, toch blijft de juridische 'stok achter de deur' om naar een rechter te kunnen stappen noodzakelijk. We zijn er ons ten zeerste van bewust dat het voor kinderen en jongeren, en hun omgeving, niet evident is om die stap te zetten. Ook daarom is het essentieel dat een nieuw Mensenrechteninstituut die ondersteunende rol kan opnemen zodat de zwakkere positie van jongeren ten aanzien van grotere instanties opgevangen kan worden. Denken we maar aan de weg die afgelegd is om jongeren hun recht op het dragen van religieuze symbolen in bepaalde onderwijsinstellingen te garanderen. Het is maar door de noodzakelijke ondersteuning van een mensenrechteninstituut dat dit soort zaken grondig aangekaart kan worden en mensenrechten daadwerkelijk gegarandeerd kunnen worden. Dus naast bemiddeling moet er ook ingezet worden op de juridisch ondersteunende rol van dit instituut.

We betreuren de versnippering van de rechtsmogelijkheden. Waar Unia een interfederaal mensenrechteninstituut was, gaan we in Vlaanderen nu onze eigen weg, maar niet voor alle domeinen. Voor kinderen en jongeren in Brussel wordt de toegang tot recht zo een stuk minder transparant.

Bij de verdere uitwerking van dit instituut vragen we bijzondere aandacht voor de Brusselse situatie en in het bijzonder voor kinderen en jongeren die wonen, naar school gaan, deelnemen aan activiteiten, ... in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Op dit moment is het voor ons niet duidelijk hoe men de mensenrechtenbescherming voor deze kinderen en jongeren zal garanderen. Deze hervorming mag op geen enkele manier een achteruitgang voor deze kinderen en jongeren zijn. We betreuren die verdere versnippering van bevoegdheden terwijl aan de hand van dit instituut net het tegenovergestelde nagestreefd wordt.

⁴ https://www.standaard.be/cnt/dmf20211215_98150376

Het is onaanvaardbaar dat de financiering van het Vlaams Mensenrechteninstituut voor een significant deel gebeurt aan de hand van bespaarde middelen uit het groeipakket.

Een laatste element dat ons opviel bij het lezen van de documenten is het financiële plaatje van dit instituut. Zo lezen we uitdrukkelijk dat voor de financiering van het Mensenrechteninstituut gebruikgemaakt wordt van de gerealiseerde besparing in het groeipakket. Dat voelt voor de Vlaamse Jeugd Raad zeer wrang aan in een periode waarin de armoedecijfers nog altijd hoge toppen scheren. Het groeipakket is een krachtig middel dat de Vlaamse overheid in handen heeft om de problematische armoedecijfers aan te pakken. Een problematiek die te veel kinderen en jongeren in Vlaanderen treft. En net dan zien we de uitdrukkelijke verwijzing naar de recente besparing in het groeipakket om mee dit nieuwe instituut te financieren. Dat voelt, zeker in combinatie met onze eerdere bedenkingen over dit nieuwe instituut, zeer wrang aan. Terwijl investeren in kinderen en jongeren ook nu een prioriteit hoort te zijn voor deze Vlaamse Regering.